

OORLOGSDREIGING

22 september 1961

Goeden avond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Denk daarom zelf na en trek uit het gesprokene zelf uw conclusie. Mijn onderwerp van heden is:

OORLOGSDREIGING

Ik ben bang, dat dit onderwerp voor degenen, die reeds gehamsterd hebben, een teleurstelling zal zijn. Wij moeten ons realiseren, dat oorlogsdreiging en oorlog tegenwoordig twee geheel verschillende dingen zijn. Wanneer na een periode van spanning de oorlogsdreiging opeens geheel verdwenen schijnt, is het gevaar groot, dat er een oorlog uitbreekt. Vergelijk: een hond, die blaft, bijt nog niet. Maar als hij opeens met blaffen ophoudt en grommende enige schreden terug gaat, is de kans groot, dat hij u aanspringt en bijt. Er zijn de laatste tijd verschillende ontwikkelingen geweest, die de mensen deden sidderen van angst. Ik denk hierbij niet alleen aan Berlijn, maar ook aan de dood van Dag Hammarskjöld. Vooral wat het laatste betreft, voelt haast een ieder wel aan, dat de publicaties niet volledig zijn, terwijl allen kunnen zien, dat alle partijen hiervan voordeel trachten te trekken. Vreemd genoeg betekende zijn dood in bepaalde fasen van de koude oorlog gelijktijdig enige ontspanning. Wij moeten goed begrijpen, dat in deze dagen de problemen zich zo snel plegen op te stapelen, dat geen enkele regering - onverschillig welke - in staat is méér te doen, dan de ontwikkelingen bij te houden. Het is op het ogenblik praktisch onmogelijk verder vooruit te zien en te denken. De acties van de meeste regeringen en regeringsvormen zullen dan ook gericht zijn op het behalen van ogenblikkelijk voordeel. Dit geldt vooral voor de buitenlandse verhoudingen. In het binnenlands gebied kan men een betere controle uitoefenen op de ontwikkelingen en kan men inderdaad wat verder vooruitdenken en voorzorgen treffen. Opvallend is, dat dit binnenlands beleid in de meeste gevallen steunt op verouderde theorieën en geleid wordt volgens wetenschappelijke thesen, die ongeveer 10 jaren geleden misschien nog modern waren.

Wat de Veiligheidsraad betreft, het feit, dat zij opeens haar secretaris en feitelijke leider moet missen, is voor de leden van de UNO een gelegenheid om een politieke strijd te beginnen. Daarbij maakt men vaak gebruik van kleinere staten als betrekkelijk onbelangrijke pionnen om elkaar in het nauw te brengen en zo elkaars stellingen beter te overzien. Dit blijkt bv. door het recente optreden van Cuba. Binnenkort zal deze tactiek nog duidelijker worden door het optreden van leiders als Soekarno en de mannen van bepaalde Z-Afrikaanse staten, maar ook door het ingrijpen, of doen van voorstellen door kleinere staten, die met het westelijke blok gelieerd zijn. Dit betekent in feite een vermindering van de directe oorlogsdreigingen en het oorlogsgevaar. Een vergroting is de eerste tijd door dit gebeuren dan ook niet te verwachten.

Een ander aspect van de koude oorlog is de kwestie der atoomproeven. Natuurlijk is het feit, dat men dergelijke proeven wil nemen, erg onaangenaam. Ongetwijfeld zullen deze proeven voor vele mensen schade inhouden. De kans, dat uzelf een van de slachtoffers zult zijn, is vele malen kleiner dan de kans, dat u de 100.000 wint. Ik ben ervan overtuigd, dat dit vooral voor degenen, die langere tijd in de Staatsloterij spelen, een geruststellend, gedachte is. Weliswaar wordt bij deze proeven - vooral in Rusland - voldoende radioactieve uitval geproduceerd, maar de intensiteit daarvan is niet zó hoog, dat zij voor de mens in het algemeen direct en onmiddellijk schadelijk kan worden geacht. Gezien de beperkingen, die men internationaal zich binnenkort op dit terrein weer op zal leggen, kan dit gevaar voorlopig wel wat lichter genomen worden. Hetgeen men doet is echter onverantwoordelijk en dient te worden afgekeurd. In verband met de oorlogsdreiging zelf dient het geheel te worden gezien als een poging om met bluf bepaalde rechten af te persen. Velen van u vragen zich nu af, waarom dan een minister - Toxopeus naar ik meen - juist nu vele waarschuwingen en aanwijzingen publiceert voor het geval, dat er van een atoomoorlog sprake zal zijn. Gezien Hiroshima enz., had dit al tien jaar geleden moeten

gebeuren. Wij mogen dus blij zijn, dat men eindelijk zover is gekomen. Deze voorlichting op zich is geen bewijs, dat een atoomoorlog onmiddellijk voor de deur staat. Ter vergelijking herinner ik u eraan, dat de eerste schuilkelders tegen luchtaanvallen in Nederland, reeds in 1932 gebouwd werden. Uit deze aanwijzingen mag men dus niet afleiden, dat er een onmiddellijk oorlogsgevaar bestaat.

De feiten op aarde zijn - zuiver materieel genomen - nog niet gunstig voor het ontstaan van een wereldomvattend conflict, dat met geweld tot oplossing moet worden gebracht. Wij dienen dan ook naar mijn mening de oorzaak van de huidige oorlogsdreiging allereerst in de mens zelf te zoeken en in de menselijke wens tot voortdurende vooruitgang ten koste van anderen. Wanneer wij het verleden beschouwen, zo zien wij dat een sterke bevolkingsaanwas - procentueel - langs een handelsroute vooraf ging aan een oorlog. De neiging voor zich steeds meer op te eisen, terwijl het aantal van de eisenden zich in verhouding sterk uitbreidt, veroorzaakt steeds weer een spanning, waarbij men de werkelijkheid niet meer wil of kan aanvaarden. De mens wil niet beseffen, dat het beter is in vrede te leven met iets minder dan wat men als normaal beschouwt, dan te sterven in de hoop, dat men meer zal krijgen, of zelfs het verkregene zal kunnen verveelvoudigen. Door de uitbreiding van de bevolking nemen op het ogenblik overal ter wereld de mogelijkheden tot het maken van werkelijke en particuliere winst steeds af. De mensen beseffen wel degelijk, dat een atoomoorlog nooit aan iemand een werkelijk voordeel zal kunnen bezorgen. De schade, die zij zou veroorzaken, zou te groot zijn. Productiemogelijkheden, maar ook grondstoffen, zouden onbruikbaar worden, grote handelsgebieden zouden wegvallen. Winst is - zelfs voor enkelen - niet te verwachten. Integendeel, ieder, die deze wapenen hanteert, beseft wel degelijk, dat ook hijzelf onoverzienbare schade hierdoor op zal lopen. Normalerweise zou dit betekenen, dat men de atoombom dus niet verder zou ontwikkelen. Maar niemand wenst toe te geven, dat hij de mindere is, onverschillig op welk terrein. Om de plaats, waarop men recht meent te hebben, in de wereld te verdedigen, heeft men reeds in het verleden vele dwaasheden begaan. In de toekomst is deze mogelijkheid evenmin uitgesloten. Naarmate de zekerheid van verlies groter wordt, zal men trager zijn met het grijpen naar uiterste maatregelen.

Onmiddellijk in verband hiermede kan men zich de vraag stellen, of de verschillende ideologieën op aarde misschien een aanleiding tot oorlog kunnen vormen. De praktijk wijst uit, dat een welwillende dictatuur - of absolute regering door een kleine groep - voor de mensheid even belangrijk en goed kan zijn, als een werkelijke democratie. Onder een dergelijke dictatuur of regering door een welwillende despoot werd in het verleden vaak een grote vooruitgang geboekt op sociaal, cultureel en economisch gebied. Dit is te danken aan het feit, dat men alleen kan regeren, indien men iets hééft om over te regeren. Machiavelli drukte dit ongeveer als volgt uit: "De Prins regeert de massa absoluut, dank zij het feit, dat dit gezag geduld wordt door de massa... ." Zolang regerenden persoonlijk aansprakelijk worden geacht, of zouden kunnen worden gesteld, voor hun daden, ongeacht het systeem waarin zij regeren, zijn zij in feite afhankelijk van de mensen onder hen. Dit betekent, dat men niet blijvend toestanden kan scheppen, of maatregelen zal kunnen nemen, die voor de massa onaanvaardbaar zijn.

Er is tussen de systemen qua ontwikkelingsmogelijkheid voor de mensheid in de praktijk niet te kiezen; elk heeft grote voordelen, maar kent daarnaast even grote nadelen. Zeker is, dat vanaf het ogenblik, dat de persoonlijke verantwoordelijkheid van de regerenden niet meer wordt beseft of wordt ontkend, elk systeem even slecht wordt. Er groeit daartegen dan een verzet, dat culmineert in een revolutie, die de slechtste aspecten van de regering toepast op de regerenden en hun vazallen, tot een nieuwe ordening ontstaat. Voorbeeld is de Franse revolutie. Van de massa, het eenvoudige volk, kan niet worden verwacht, dat het dit beseft. Maar het voelt wel degelijk aan, dat een bepaalde ontwikkeling niet goed, niet zuiver is, en zal dan bereid zijn elke leider te volgen, die een verandering belooft.

Ook in deze dagen geldt dit, al is er van een directe omwenteling in de meeste landen nog geen sprake. De ontevredenheid richt zich over het algemeen niet op het geheel der regering, maar op bepaalde maatregelen daarvan. In Nederland zou dit bv. het radio en tv.-bestel kunnen zijn, in Rusland de verhouding tussen de partijleden en niet-partijleden. In de USA is het meest opvallende conflict op het ogenblik gelegen in het zoeken naar een voor allen aanvaardbaar evenwicht tussen sociale maatregelen en kapitaalsinvloed. Ik meen te mogen stellen, dat een dergelijke bron van onrust het brandpunt vormt voor de behoefte tot verandering in alle landen

der aarde. De kans is zeer groot, dat deze onrust in vele gebieden tot een opstand wordt, waarbij de massa op een voor massa en bestuur gelijkelijk vernietigende wijze het heersende bestuur te lijf gaat. Behalve in Nederland, waar men waarschijnlijk wel weer zal wachten tot men de Sansculotten in huis heeft.

De oorlogsdreiging neemt in deze dagen feitelijk af, naarmate de positie van een regering wankeler wordt en zij over minder getrouwe troepen of politie eenheden kan beschikken. In dergelijke omstandigheden blijkt namelijk de bevolking in steeds mindere mate vatbaar voor oorlogspropaganda. Slechts jongeren - verleid door de mogelijkheid van avontuur - zullen zich voorlopig nog achter de regering scharen. Naarmate de dwang van boven groter wordt, zullen ook zij minder betrouwbaar worden en - gezien hun avontuurlijke instelling - vaak zich wenden tegen het gezag, dat hen bewapend heeft. Voor het westen komt daar nog bij, dat door een teveel aan propaganda, op velerlei terrein een ideologie en haar propaganda in de ogen van velen op ongeveer hetzelfde plan komt te staan als bv. de propaganda voor bepaalde wasmiddelen. In het oosten wordt een teveel van propaganda op den duur een tegengif. De mens wordt door een voortdurende beïnvloeding op psychologische basis ten bate van de handel of bepaalde personen en ideeën steeds meer immuun tegen de argumenten en leuzen, die vroeger zo belangrijk waren bij het opzweepen van de massa tot strijdlust. Ook de toenemende ongevoeligheid van een groot deel van de massa voor oorlogspropaganda, de toenemende politieke onverschilligheid, spreken er voor, dat een oorlog niet zo snel ontketend kan worden. Ook deze redenen doen mij de mogelijkheid, dat de oorlogsdreiging en koude oorlog in werkelijke oorlog zullen worden omgezet, op het ogenblik als miniem achten.

Wanneer de mens geestelijk niet rijper wordt en voortdurend egocentrisch blijft denken, zal het gebrek aan deelname in het leven van de gemeenschap - in feite een door het Ik, onverschilligheid, voor alles wat men doet - ertoe voeren, dat de mens een te kleine wereld beleeft. Door gebrek aan inzicht kan dan een toenemende irrationaliteit van handelen verwacht worden. Zou de mensheid dit isolement leren verbreken en beseffen, dat de verantwoordelijkheid van elke mens tegenover de medemens met de dag groeit - waardoor het belang van de medemens wordt gesteld boven alle geldende gebruiken en wetten-, zal een oorlog binnenkort zelfs onmogelijk zijn. Dan kán er geen oorlog meer worden gevoerd. Een waar besef voor de rechten en belangen van de medemens houden immers in, dat men deze medemens niet zal aanvallen, doch zich ten hoogste tegen een onrechtmatige aanval zal verdedigen, dit met gemeenschappelijke krachten, door allen, die niet bij de aanval betrokken zijn.

Ik ga hierbij niet uit van een hoog geestelijk bewustzijn. Daarin immers is een strijd tussen denkende wezens niet denkbaar. Bij het gestelde ga ik dus uit van de bestaande toestand. Stel, dat Rusland - of een van de bij dit blok aangesloten volkeren - zou worden aangevallen, zodat men de mensen daar zou kunnen zeggen: "Men bedreigt uw land en uw leven", dan zouden deze volkeren ongetwijfeld - zij het zonder enthousiasme en verbetenheid - in de oorlog trekken om het gevaar te bezweren. Hetzelfde geldt voor de westerse landen. Ik meen, dat niemand in feite veel lust heeft te gaan vechten, omdat de andere nu eenmaal kapitalisten zijn, of andersom communisten zijn. In de huidige toestand speelt deze mentaliteit - mede voortvloeiende uit de vorige wereldoorlog - een grote rol. Wat Nederland betreft, kan gezegd worden, dat - door de nadruk op individuele bescherming tegen het atoomgevaar - velen weer ongerust zijn geworden. Zij maken opmerkingen als: "Indertijd zei men ook, dat de gulden niet zou devalueren en dat Oranje Nederland nooit zou verlaten, kort voor die feiten plaats vonden. Het zal nu ook wel zo zijn". Wat men daarbij vergeet, is dat op het ogenblik de condities geheel anders liggen. De omstandigheden van dit ogenblik maken het mogelijk de ontwikkeling der feiten, zelfs vanuit een stoffelijk standpunt, op iets langere termijn te overzien.

Ik meen, dat in vele gevallen het realisme toeneemt bij hen, die op de regering een grote invloed hebben. De oorlogsdreiging is echter een feit. De mogelijkheid, dat er een oorlog zal uitbreken is niet helemaal te ontkennen. Laat ons daarom nagaan, in hoeverre de mens zelf deze gevaren en dreigingen kan bestrijden.

Er zijn mensen, die stellen, dat men zelfs niet aan de mogelijkheid van een oorlog mag geloven. Zolang men echter leeft in de stoffelijke wereld, met besef der geldende mogelijkheden en opvattingen, is dit dwaas, is dat een struisvogelpolitiek. Met evenveel reden zou men u tegen

het gevaar van het verkeer kunnen aanraden, om als voetganger vooral niet te geloven, dat een automobilist u aan zou kunnen of durven rijden. Dit klinkt dwaas en een ieder beseft, dat men bij een dergelijke ingesteldheid gevaar loopt in het ziekenhuis te ontwaken. Om dezelfde redenen heeft het geen zin te ontkennen, dat er een oorlogsdreiging bestaat, of dat een oorlog niet mogelijk is. Het heeft geen zin om de feiten, de toenemende onrust in de wereld, de veelvuldiger voorkomende spanningen en de noodzaak tot ingrijpende veranderingen op de wereld te ontkennen. Dergelijke toestanden kan men niet oplossen door te stellen, dat alles goed is en dat het steeds beter zal gaan. Men moet beginnen met te constateren, dat er wel degelijk - zij het misschien niet onmiddellijk - grote veranderingen plaats zullen moeten vinden en dat er rond de mensheid grote spanningen bestaan. Men moet zelfs toegeven, dat een nieuwe wereldoorlog op den duur zeker niet ondenkbaar is. Dit kan men zelfs stellen, ongeacht de huidige toestand. "Wie in de wereld leeft, moet ook realistisch zijn". Daarnaast moet men toegeven, dat de oorlogsdreiging en het oorlogsgevaar, voor 90/100 niet uit stoffelijke noodzaken voortkomen, maar uit de menselijke onverdraagzaamheid, verkeerd begrepen eigenbelang, een verkeerde geestelijke instelling en een zich tegen alle rede en redelijkheid, tegen alle innerlijk besef ook, vastklampt aan verouderde regels, wetten en stellingen. Wanneer wij dit geconstateerd hebben, dienen wij allereerst voortdurend paraat te zijn. Ik doel hierbij niet op de BB. Paraat zijn wil zeggen: voorbereid zijn op het optreden van allerlei onverwachte spanningen in je omgeving. Het betekent een steeds weer je volgens beste weten voorbereiden op opvangen van deze stellingen, er steeds weer zorg voor dragende, dat men deze zoveel mogelijk kan absorberen en neutraliseren. Het wil zeggen, dat men niet propagandistisch onder mensen dient te gaan werken, maar in de eerste plaats er zorg voor dient te dragen, dat je zonder op te vallen, waar dit slechts mogelijk is, het evenwicht dient te helpen handhaven.

Nu zult u zich waarschijnlijk afvragen, of men als enkeling daaraan nu werkelijk iets kan doen. Ik geef u een gelijkenis:

Ik heb een grote, gevoelige weegschaal. In elk der beide schalen stort ik een ton metaal, zodat de schalen in evenwicht zijn. Nu neem ik een knoop van mijn jas en werp die op een der beide schalen. Het evenwicht is verstoord en de balans slaat door. Toch is de knoop onbelangrijk vergeleken bij een ton metaal. Eén enkele mens lijkt onbelangrijk, vergeleken bij een massa van 10 of 12 miljoen mensen. Maar wanneer er een evenwicht bestaat, kan één enkele mens reeds de schaal ten voordele of ten nadele van een bepaalde stemming of groep door doen slaan. Een evenwichtsverstoring bij de mens is een progressief proces. Wanneer men tijdig zijn eigen gewicht in de schaal werpt, kan men het evenwicht herstellen, vóór een lawine van ontwikkelingen ontstaat, die door niemand meer beheerst kan worden.

De oorlogsdreiging van dit ogenblik is gebaseerd op een zeer wankel evenwicht. Dit evenwicht wordt uitgedrukt in technische bereikingen en economische vooruitgang en verdoezelt vaak, bv. door statistieken, het werkelijk bestaande evenwicht, maar erkent meestal wel, dat het in feite toch bestaat. Er is een evenwicht tussen de noodzaak kapitaal kundig, en onafhankelijk van een te groot geheel, te hanteren om vooruitgang te verkrijgen, terwijl aan de andere kant van de balans een noodzaak staat tot socialisatie van bepaalde werken en faciliteiten, om zo een rechtvaardige beloning voor de werkers te garanderen. Zo een evenwicht is labiel en kan zelfs reeds verstoord worden door één enkeling, die de noodzaak van beide factoren weigert te aanvaarden en zich dus met geheel de kracht van zijn persoonlijkheid voor een van beide waarden inzet. Anderen zullen deze mens volgen enz. Maar één enkele mens kan vaak reeds voldoende zijn om, indien een nieuw evenwicht noodzakelijk is, de schaal ook in de goede richting door te doen slaan. Dat houdt in, dat de oorlogsdreiging op aarde af zal nemen, naarmate meer mensen - zonder daarbij allereerst aan eigen belangen en stellingen te denken - willen trachten op bescheiden wijze, maar met geheel hun wezen, vrede op aarde te stichten en te handhaven, aldus de rond hen bestaande spanningen zoveel mogelijk absorberend en neutraliserende.

Vraag: Is wat u gezegd hebt, ook toepasselijk op de mensen achter het Ijzeren Gordijn?

Antwoord: Dit geldt over de gehele wereld. Er zijn natuurlijk factoren, die men in het westen wel uit het oog pleegt te verliezen, wanneer men nadenkt over het zogenaamd oostelijke blok. Zo weet ik bijvoorbeeld dat men een vergelijking heeft willen maken tussen het tempo van opbouw in West-Duitsland en Rusland. Men meende dat in beide gevallen de geleden oorlogsschade door

de vergroting van productie hoofdzakelijk aansprakelijk was. De stelling was dat beiden hun productie een bepaalde tijd zouden zien stijgen, gepaard gaande met een stijging van de welvaart, terwijl daarna de productievermeerdering terug zou lopen. De genomen maatstaf was voor Rusland niet van toepassing. Rusland is een land dat zich in een voortdurende opgang moet blijven bevinden, waar het zich bezig is, aan te passen aan het technische peil en kunnen van de westerse wereld, terwijl het voor minder dan honderd jaar geleden feitelijk nog middeleeuwse toestanden kende.

Een vergelijking van technische ontwikkeling, productiestijging en economische tendenzen is daarom niet mogelijk met een reeds langer geïndustrialiseerde staat, met een anders ontwikkelde bevolking zoals West-Duitsland. Een vergelijking met de ontwikkeling in Japan van 1890 tot 1930 zou hier eerder op zijn plaats zijn. In de beoordeling van Rusland zien wij steeds weer fouten optreden, doordat men vergeet dat dit Rusland een veel snellere en veel meer omvattende ontwikkeling door heeft gemaakt en nog door moet maken, vergeleken met de westerse staten. De Russische mens is even menselijk als alle andere mensen. In de grondslag is er weinig verschil tussen het innerlijk leven en de gedachtenwereld van een Nederlander, een Amerikaan, een Duitser en een Rus. Ook de Russische mens verlangt niets meer dan in rust te kunnen leven, van zijn leven te kunnen genieten - dit volgens zijn eigen opvattingen van geluk - en zich steeds meer kleine weelden te kunnen veroorloven. Een ijzeren gordijn kan op de menselijke grondeigenschappen geen werkelijke invloed uitoefenen. Verder wijs ik er op, dat het Russische regime voor de Rus aanvaardbaar is, zodat het verzet daartegen komt van mensen die een bestaande levensstandaard zien veranderen ten nadele, en vrijheden die zij bezaten zien wegvallen, zoals bijvoorbeeld in Oost-Duitsland. Voor de Rus is zijn regime een feitelijke en aanvaarde toestand waarin men voor zich het beste tracht te bereiken, zonder zelf maar over middelen te beschikken, of een voorstellingsmogelijkheid, waardoor men eigen lot met dat van andere volkeren kan vergelijken. Ook voor de burgers van Rusland geldt dat hij geen lust heeft, van hetgeen hij bereikt heeft, prijs te geven en vele mensenlevens op te offeren in een nieuwe oorlog.

Vraag: Meent u dat de mensen achter het IJzeren Gordijn dezelfde invloed op de regering hebben zoals in het westen?

Antwoord: Daarvan ben ik overtuigd. Ofschoon op een andere wijze tot uiting komende, is hun invloed veel groter dan het u mogelijk lijkt. Bovendien, ook in het westen is de invloed van de bevolking op haar regering niet zó groot, als men pleegt het voor te stellen. Vrijheid van meningsuiting houdt nog niet in, dat men een juist beeld van de toestand en mogelijkheden heeft, als men deze ook maar zou kunnen verwerven. Achter het IJzeren Gordijn regeert men bij decreet; aan de westelijke zijde daarvan regeert men door propaganda, vertekende voorstellingen van feiten, enz. In beide gevallen geldt, dat er een ogenblik komt waarop de mensen geen interesse meer hebben in de voorstellen en decreten van de regering. In het westen kan dit bv. de vorm aannemen van een staking en dergelijke. In de communistische staten zal dit niet zo snel geschieden. Wanneer zoiets al geschiedt, is het niet de bevolking zelf, die er deel aan heeft, maar zijn het voornamelijk de jongeren, de heethoofden, die een dergelijke aanval op het geldende gezag inzetten. Lusteloosheid en gebrek aan overtuiging zijn waarden, waartegen een staat geen maatregelen kan nemen, terwijl zij toch een grote invloed kunnen hebben op de staat en haar mogelijkheden. Hoe wilt u bijvoorbeeld vechten, wanneer uw leger bestaat uit mensen, die alleen maar vechten, wanneer het werkelijk niet anders kan en alleen risico's willen nemen, wanneer er geen enkele uitweg meer overblijft? Wat kunt u beginnen, indien een arbeider alleen nog maar doet, wat hijzelf doen móét en alles, waarvoor hij niet direct verantwoordelijk is, eenvoudig nalaat, desnoods kapot laat gaan, alleen in de hoop, dat hij daardoor zelf minder arbeid zal hoeven te verrichten? Er is niet altijd een direct en luidruchtig verzet noodzakelijk om een regering ten val te brengen, of haar het voortgaan op de ingeslagen weg onmogelijk te maken.

Voorbeeld: In Nederland is de heffing van belastingen per hoofd betrekkelijk groot. Door progressiviteit van belastingen worden daarbij vooral de hogere inkomens sterk beknot. Door deze gelden wordt een omvangrijk staatsapparaat in stand gehouden, dat zich steeds uitbreidt, zodat in feite meer middelen noodzakelijk zijn om de huidige ontwikkeling voort te kunnen zetten. Stel nu, dat de mate van progressieve belasting zó hoog wordt, dat de mensen zich af gaan vragen, waarom zij zich zouden inspannen om meer dan het noodzakelijk te verdienen. Dan zal de

meerderheid zijn werkzaamheden beperken of zódanig indelen, dat aan belastbaar inkomen alleen nog datgene overblijft, wat voor het levensonderhoud werkelijk direct noodzakelijk is. Firma's en de naamloze vennootschappen zullen activiteiten en beleggingen zó regelen, dat zij in feite geen winsten meer maken, en er slechts net aan kunnen voortbestaan. Reeds nu zijn er maatschappijen, die zo handig vernieuwingen, uitbreidingen en beleggingen weten te verbergen, dat ondanks feitelijk grote winsten theoretisch - en voor de belastingen - verliezen worden aangetoond, in plaats van werkelijke winsten. De opbrengst van de heffingen loopt dan zódanig terug, dat er geen middelen meer zijn om op de ingeslagen weg voort te gaan en de regering haar beleid zal moeten herzien. Toch worden geen wetten overtreden, en is het bijna onmogelijk tegen een dergelijke instelling bij de burgers maatregelen te treffen. Het gevolg zou in feite een staat van faillissement zijn voor het heersende regime. De oplossing zou zijn: een opgeven van alle democratie, gevolgd door terreur - iets, waartegen een daadwerkelijk verzet bij het merendeel der massa verwacht kan worden - of een aanpassing van het beleid aan de heersende mentaliteit, bv. door een vermindering van de staatsbestedingen en een zodanige wijziging der heffingen, dat de mensen het weer de moeite waard achten meer te verdienen dan een bepaald minimum.

Bedenk, dat een dergelijke wijziging van mentaliteit, alleen zonder dat hiertegen doeltreffende maatregelen werkelijk mogelijk zijn, Nederland - maar ook grote staten als bv. de USA - ten val kan brengen. Het optreden van een dergelijke mentaliteit kan ook staten als Rusland en China ten val brengen, door een feitelijke vooruitgang, of zelfs maar een gelijke tred houden met andere mogendheden, onmogelijk te maken. Een dergelijke verandering van mentaliteit zal door degenen, die verantwoordelijk zijn voor de massa, of gezag uitoefenen over de massa, meer gevreesd worden, dan elke directe opstand, ja, zelfs meer dan een massale revolutie. Achter het IJzeren Gordijn is een gewapende opstand praktisch onmogelijk. In China bestaat de gewapende opstand wel, maar is in feite een soort banditisme geworden zonder verdere uitzichten. Een directe omwenteling hoeft men dan ook in deze gebieden niet te verwachten. Maar een mentaliteit, die weigert meer dan het uiterst noodzakelijke te doen, indien daar tegenover geen beloning staat, kan ook in deze landen door geen enkele vorm van terreur of dwang bestreden worden met redelijke resultaten. Dit wordt door de leiding achter het IJzeren Gordijn wel degelijk beseft. Zelfs nu dat men zich in deze staten steeds sneller begint voor te bereiden op een mogelijk gewapend conflict, wordt een belangrijk deel der industrie nog steeds gebruikt om luxe artikelen op de markt te brengen. De productie van cosmetica, radiotoestellen, tv. apparaten, voertuigen en goedkopere auto's voor de middenklasse, een toenemende productie van grammofoonplaten, amusementsfilms en luxe voedingsmiddelen, toont aan, dat aan voornoemde mentaliteit - ook in de Sovjet-Unie - meer en meer aandacht wordt besteed. Deze productie betekent vaak een belemmering voor de zwaardere industrie en opbouw van het oorlogspotentieel, ongeacht de verklaringen, die men aflegt over zijn industriële potentie op dit terrein. Men bedenke bij het lezen van de officiële verklaringen, dat de Staat moeilijk toe kan geven, dat zij niet meer in staat is een bevredigende stijging van productiviteit af te dwingen, zonder de mogelijkheid tot verwerving van verbruiksartikelen en hogere beloningen eveneens - en in verhouding zelfs sterker - te vergroten. Het zal u duidelijk zijn, dat deze tendens in directe strijd is met de behoefte der partij, die immers allereerst wenst haar superioriteit aan te tonen en door haar industrie in staat te zijn geheel de wereld - ook op dit gebied - te overheersen. Het feit, dat de Oostblokstaten een steeds groter deel van de beschikbare mankracht, van grondstoffen en zelfs de ruilhandel gebruiken om de bevolking tevreden te stellen, spreekt voor zich, naar ik meen.

Nu wil ik een vergelijking maken. In de mens zelf wordt een strijd uitgevochten. Een strijd tussen stof en geest, tussen verlangens en de feitelijke toestand. Dit is in feite ook een soort oorlog. Zijn beheersing zal niet altijd in staat zijn deze innerlijke strijd te verhullen en het geheel t.a.v. de buitenwereld op een neutraal vlak te houden. De moeilijkheden, die men heeft om zich op de juiste wijze te beheersen, kunnen vergeleken worden met de oorlogsdreiging. Zolang een mens in zichzelf zekere strijdigheden kent, zal hij niet in staat zijn zich te onttrekken aan beïnvloeding door buiten hem zich evenzeer tonende invloeden en spanningen. Indien men in zich vrede heeft gevonden, is men in staat om de spanningen buiten het Ik te begeren. Waar zij binnen het Ik geen soortgelijke spanningen aantreffen, is het mogelijk de van buiten optredende spanningen op eenvoudige wijze te verwerken. Wat meer is: het feit, dat men door onrust of

spanning niet wordt aangetast, maakt het mogelijk zich zonder gevaar te midden van op zich gevaarlijke spanningen te bewegen.

Voorbeeld: Relletjes in Engeland. Er komt een bobby aan. Deze is niet gewapend, maar voelt zich zeker, omdat hij het gezag vertegenwoordigt. Zolang hij niet direct ingrijpt, kan hij rustig door de rijen der oproermakers heen wandelen. Men geeft hem ruimte. Wat meer is, zijn zelfverzekerdheid zal in vele gevallen tijdelijk de actie van de massa afremmen.

Vergelijk: anderen vrezen een oorlog. U gedraagt zich niet als een dwaas, die van niets weet, maar gaat rustig door met het voorbereiden van een vakantieverblijf in Odessa, of aan de Côte d'Azur. Dan heeft dit een kalmerende werking, vooral, wanneer u de argumenten van de anderen niet zonder meer als onzin afwijst, maar daarnaast toch zeker genoeg uzelf bent. Degenen, die u bij de voorbereidingen hebben gezien, zullen minder gespannen zijn door uw innerlijke zekerheid. Een optreden met zekerheid, zonder directe aanvallen op de meningen of inzichten van anderen, zal zelfs op de meest hysterische figuren enige invloed hebben en spanningen wegnemen.

Stel, dat u ergens binnenkomt, waar zojuist een ruzie tussen bv. man en vrouw aan de gang is. U kunt natuurlijk de spanning geheel negeren. De spanning blijft dan echter. U dient in uzelf zeker te zijn, dat de strijd eigenlijk onbelangrijk is. De andere voelen dan, dat u de zaak niet belangrijk acht. Gevolg, men valt u mogelijk aan, maar bereikt daardoor onderling eenheid en de spanningen zijn geabsorbeerd. Een tweede mogelijkheid: de zaak wordt uitgesproken en elk wil u van zijn gelijk overtuigen, maar hoort zo tevens de argumenten van de ander. Indien u geen partij kiest, maar innerlijk zeker blijft van de onbelangrijkheid van alles wat naar voren wordt gebracht, zullen de anderen hierdoor een andere visie krijgen en zal de spanning waarschijnlijk sterk afnemen. Zij is geneutraliseerd. Rust en innerlijke zekerheid geven een grote mogelijkheid tot het neutraliseren van spanningen, of zelfs het wegnemen daarvan.

Men dient nog een stap verder te gaan. Wanneer ik niet geloof in geweld, maak ik het andere wezens zeer moeilijk om geweld te plegen, wanneer daarachter niet een directe levensbehoefte schuilt. Misschien meent u, dat de uiterlijke houding van een mens hier bepalend is. Het volgende voorbeeld toont aan, dat dit niet altijd redelijk is. Een mens die bang is voor een hond en daarom stil blijft staan, loopt groot gevaar, dat de hond zijn aanval voortzet, zodra hij zich beweegt. Iemand, die tegenover een hond - of desnoods een niet al te hongerige leeuw - staat met de innerlijke zekerheid: "Ik kan je aan, maar zal je geen kwaad doen", ziet de hond/leeuw achteruit gaan en onopvallend naar elders verdwijnen. Stel, dat u opeens op uw pad een cobra ziet liggen. Deze slang is giftig en gevaarlijk. Nu kunt u verder gaan, maar één enkele beweging kan voldoende zijn om het dier tot de aanval over te doen gaan. U blijft echter kijken. U bent ervan overtuigd, dat het dier geen enkele reden heeft om u kwaad te doen, terwijl ook u het beest niet wilt schaden. Dan zal de slang even dreigen, maar al snel zich onttrekken, weg schuifelen en u de weg vrij laten. Uw vertrouwen wordt door uw aura zó sterk uitgestraald, dat anderen hierdoor beroerd worden en zo hun aanvallende intentie opgeven.

Zwakke kan soms zelfs een kracht zijn: een klein ventje, dat ruzie met een grote vent heeft, maar niet agressief is, zal niet worden aangevallen, terwijl iemand van gelijke grootte al snel de vuisten van de grote gevoeld zou hebben. Zelfverzekerdheid slaat steeds weer de agressiviteit van anderen, indien zij niet op agressieve wijze geuit wordt. De partij, die het minst zeker van zichzelf is, zal trachten heen te gaan, dan wel met die ander tot een overeenkomst te komen. De afwezigheid van haat of afschuw, gepaard gaande met innerlijke zelfverzekerdheid, straalt van u uit. Wat u van binnen voelt, dat, wat in u leeft, is een invloed, die anderen imponeert, tot rust brengt enz. Zelfs kan men anderen daardoor op onopvallende wijze overheersen, wanneer zij innerlijk niet even zeker van zichzelf zijn.

De oorlogsdreiging zal, ook wanneer niemand in feite een oorlog wenst, vergroot worden door de innerlijke onzekerheid van allen rond u. De uitstraling van de innerlijke toestand maakt het een mens die innerlijk zeker is van zich, mogelijk, van de vrede, van de doelmatigheid van de Schepping en de wereld waarin wij leven enz., deze zekerheid over te kunnen dragen op negen van de tien mensen, met wie hij in contact komt. Dit is ook het geval, wanneer de denkbeelden, die de zekerheid veroorzaken, niet aanvaard worden en zelfs het gevoel van grotere zekerheid

niet onmiddellijk zal worden toegegeven. Men dient er rekening mee te houden, dat vele mensen deze invloed uiterlijk niet willen en kunnen aanvaarden, omdat zij - naar hun idee - daardoor eigen grootheid, belangrijkheid enz. zouden kunnen schaden.

Uit het voorgaande volgt, dat oorlogsdreiging en de mogelijkheid van een werkelijke oorlog beter bestreden kan worden door innerlijke evenwichtigheid en zekerheid binnen het Ik tot stand te brengen, dan door alle andere middelen. Het uitstralen van de juiste gedachten en vooral gevoelens via geest en stof heeft grotere invloed dan welke andere maatregel dan ook, mits zij eerlijk en oprecht is. Slechts waar directe actie steun geeft aan haat en geweld, zal men niet in staat zijn deze onmiddellijk te neutraliseren. De zekerheid, die wij in onszelf kunnen en moeten wekken - gepaard gaande met de bereidheid zekere offers te brengen - is de belangrijkste factor in het gehele probleem der huidige spanningen. Men dient echter geen onmogelijke dingen te verwachten. Men kan immers ook door innerlijke werkingen geen enkele kosmische wet wijzigen. Daarom dient men t.o.v. de kleinere verschijnselen een zekere onverschilligheid na te streven.

Voorbeeld: Iemand valt te pletter. Met al mijn zekerheid en goedwillendheid kan ik daaraan niets meer doen. Dan mag ik mij daardoor niet tot innerlijke onrust laten brengen. Slechts indien tussen u en degene die neerstort, een bijzondere sterke harmonie zou bestaan, zou een bepaalde natuurwet - volgens de in de kosmische wet vastgelegde mogelijkheden - gewijzigd kunnen worden, waardoor de gevolgen van de val beperkt kunnen worden.

Het heeft geen zin de feiten te betreuren, of zich tot innerlijke onrust te laten brengen daardoor. Men dient steeds weer de feiten rustig onder ogen te zien, zonder zich ooit te laten bewegen tot vals medelijden, of misschien zelfs tot een zelfbeklag. Om zo te kunnen leven heeft de mens een innerlijke overtuiging nodig, die het hem mogelijk maakt zich aan alle uiterlijke gebeurtenissen geheel of grotendeels te onttrekken. Naar mijn inzicht zal een dergelijke overtuiging onder meer het volgende moeten omvatten:

Alles, wat geschiedt, geschiedt binnen de Goddelijke wetten. Oorzaak en gevolg is de wet, die bepaalt, wat er rond mij plaats vindt. Aan de bestaande werkingen en feiten kan ik niets veranderen. Ik kan wel trachten de krachten, die in mij zijn, te activeren en zo een oorzaak ten goede zijn voor alle anderen, terwijl ik alle gevolgen, die mij onmiddellijk treffen, tracht om te buigen tot oorzaken, die goede en aanvaardbare gevolgen met zich zullen brengen.

Verder dient men te stellen: Het feit alleen al, dat ik leef, betekent, dat ik deel ben van en zo invloed heb op het Al. Door dit Al op de juiste wijze te leven en te manoeuvreren zal ik het zo keren ten goede, zonder dat daarom een kosmische wet verandert, of de werkingen van oorzaak en gevolg ook maar iets gewijzigd worden. Ik kan wel de inhoud van gevolgen wijzigen, maar nooit hun wezen. Wij kunnen de kosmos niet veranderen, wij kunnen slechts de wijze, waarop de kosmos wordt gezien en aanvaard, wijzigen in onszelf en gedeeltelijk ook bij anderen. Dit is onze taak. Dit kunnen wij volbrengen.

Ongetwijfeld zult u weer zeggen: Maar wij zijn zwak. Zwakte is in sommige gevallen een groot voordeel. Het voorkomt, dat wij te agressief worden. Bovendien, de hond, die een volwassene aanvalt, laat zich door een kind steeds weer op een pijnlijke manier kwellen, zonder ook maar iets te doen. Juist omdat het kind jong is, omdat het zwak is. Zwak zijn kan - juist in dagen van spanning als deze - zeer belangrijk zijn. Juist wie zwak en kwetsbaar is, zal niet zo snel worden aangevallen. Hij lijkt voor anderen geen gevaar. Het zijn de kinderen, de eenvoudigen en zwakken, niet de sterken, die het Koninkrijk der Hemelen beërven. Het zijn de zwakken en niet de sterken, die op aarde de meest positieve invloed uit kunnen uitoefenen. Indien u voelt, dat u zwak bent, dient u ook te beseffen, dat juist dit zwak zijn u belangrijke voordelen geeft boven de sterkeren, die u zo zeer benijdt of bewondert. De armen en zwakken hebben altijd minder te verliezen en meer te gewinnen, dan zij, die alleen maar bezitten. Juist zij, die sterk en belangrijk zijn, zij, die met gezag tot geheel de wereld spreken, zijn vaak de slaven van hun belangrijkheid en hun kracht. Zij hangen té zeer aan hun verworven macht om zelfs vrij te kunnen worden. Uit alles, wat u aan angst, aan zwakheid enz. in u draagt, kunt u - bij een juist leven en werken - voor uzelf een zekerheid maken omtrent uw mogelijkheden voor de rest van de wereld. Maak van al hetgeen u niet kunt beheersen, door aanvaarding eveneens een positieve factor. Dan zult

u - vanuit uw Ik - een werking uitstralen naar de wereld, die de spanningen en onrust bij anderen absorbeert en neutraliseert. Dan kunt u, van hetgeen de wereld bedreigt, veel te niet doen gaan in uw aanvaarding en stilte. Spanningen kunnen in de nabijheid van een dergelijk iemand niet tot uiting komen, zij zullen dan zó affluwen.

Ik zeg u: wees onschuldig. Niet volgens de menselijke gedachten en wetten natuurlijk, want dat is onmogelijk. Wees onschuldig in de geestelijke, in de esoterische zin. Neem het slechte niet aan, verwacht het kwade niet. De wereld zal u misschien een onnozele noemen, maar het zijn de onnozelen, die het dichtst bij God staan. Wonderen gebeuren niet voor mensen, die logisch en volwassen willen blijven denken. Zij vinden plaats rond mensen, die onnozel en onschuldig worden geheten, omdat zij desnoods zelfs de feiten, die anderen menen te zien, opzij zetten om aan hun geloof in God en de goedheid der wereld vast te kunnen houden. Dezen zijn het, die de grootste kracht op aarde bezitten en zich er niet eens van bewust zijn.

Oorlogsdreigingen kunnen teniet worden gedaan. Na de vele lezingen, die wij over dergelijke punten gaven, weet u allen zeer wel, dat wij het niet mogelijk achten de wereld voor elke omwenteling te redden. Overigens, zelfs indien wij dit zouden kunnen doen, zouden wij het niet wensen, want alleen bij voortdurende verandering is waarlijk leven, is een ontwikkeling in stof en geest mogelijk. Het geweld, waarbij de mens de mensheid tracht uit te roeien, kan gemakkelijk voorkomen worden. Hier hebben mens en geest een bepalende invloed en macht, wanneer zij maar zeker genoeg zijn van de God Die in hen leeft. Ofschoon u dit onredelijk klinkt, is het een feit. Natuurlijk: rede en logica zijn de wapens van de moderne mens. Maar deze wetenschap, vrienden, verwerpt vaak op grond van theorieën zelfs vaststelbare feiten en wenst ze niet te onderzoeken. Dit betreft heus niet alleen het terrein van het paranormale, het gebied van de geest en haar uitingen. Evenzeer vinden wij een dergelijk verwerpen van feiten op grond van theorieën bv. bij de bouw van raketten.

Voorbeeld: een modelraket, die een bijzonder geleidende verflaag had gekregen, bleek met dezelfde hoeveelheid brandstof een grotere hoogte te bereiken, ofschoon de berekenbare trust, veronderstelling, precies gelijk was aan die van een andere raket, die zonder verflaag slechts 1/3 van de afstand steeg. Door veranderingen van de elektrische eigenschappen van de raket - door de verf o.m. - zou dus de werking van de zwaartekracht voor dit voertuigje zijn veranderd. De wetenschap kreeg deze gegevens ter beschikking. Degenen, die zich met het ontwerpen van dergelijke voertuigen bezighielden, meenden: dit is in strijd met de wetenschap. Wij houden ons daarmee niet bezig, want dat is alleen maar tijdverspilling... . Toch zou één enkele proef bewezen hebben, dat amateurs hier een belangrijke mogelijkheid ontdekt hadden.

Wanneer u alleen menselijk redelijk wilt blijven denken, is de omzetting van de oorlogsdreiging in een daadwerkelijke oorlog niet te vermijden - volgens uw denken. Volgens alle redelijke overwegingen moet deze bewapeningswedloop, deze steeds scherpere strijd om prestige en invloed in de wereld noodzakelijkerwijze bij de moderne wapens tot een wereldvernietiging voeren. Gelukkig dan maar, dat de menselijke rede faalt de werkelijkheid te overzien. Gelukkig ook, dat alle menselijke berekeningen niet noodzakelijk ook juist zijn. Gelukkig ook, dat de realistische filosofen, die de moderne wereld met al zijn fouten en gebreken trachten te schetsen, dankzij hun menselijke logica, eveneens fout zijn. De mensheid mag zich wel gelukkig prijzen, dat niet menselijke rede en menselijk inzicht de wereld en de kosmos regeren, maar de waarde, die in elke mens geborgen is, de waarde, die wij ziel en soms Goddelijke vonk noemen. Deze waarde kent geen onmogelijkheid. Zij kent alleen een steeds intensere samenwerking tussen alle delen van het Al, beginnende bij de samenwerking tussen stof en geest, die, geopenbaard en geuit in een maximum van kracht, volgens kosmische wetten, alle mindere waarden aan zich onderwerpt en dwingt zich af te zonderen in eenzaamheid, óf eenzelfde harmonie te aanvaarden zolang die binnen het Ik bestaat. Van een zich afzonderen zal bij de mensheid weinig of niet sprake zijn, daar elke mens een deel van het Goddelijke Licht in zich draagt en zo niet blijvend kan weigeren, op dit Lichtende, in het Ik te reageren.

Alles wat ik tot op heden heb gezegd, gaat helemaal in de richting van hen, die uitroepen: "Gij zondaars, door uw zonden alleen brengt gij deze ellende over de wereld".

Ter verduidelijking: alles, wat in de natuur geschapen is en natuurlijk is, wat voortkomt uit het Al, is uit God geschapen. De mens heeft geen recht uit het door God geschapene voor de mensheid een keuze te doen. Dit recht kan hij alleen voor zichzelf. Economische wetten, godsdienstige formules en dogma's, zedenwetten enz. hebben niets te maken met hetgeen ik u gezegd heb. Een mens, die aan geen enkele God gelooft, daarbij handelt tegen alle menselijke opvattingen in, maar gelijktijdig in zich het vertrouwen op het goede en de zin van eigen leven draagt, heeft méér contact met het waarlijk Goddelijke en bereikt meer ten goede, dan een prediker, die zegt Gods waarheid te verkondigen, maar in zich voortdurend de duivel vreest en daarmee het kwade, dus ook geweld en oorlog. Een zondaar, die het goed meent, kan voor de mensheid méér betekenen en méér belangrijks volbrengen, dan een heilige, die alleen aan anderen eigen stellingen en gedachten op wil leggen, zonder ooit te beseffen, dat God in alle dingen Zich gelijkelijk openbaart. Juist in een situatie als de huidige - een steeds groeiende oorlogsdreiging bv. - staan wij alleen. Wij kunnen ons daarover niet beroepen op erkende dogma's, wetten, of instellingen. Wij dienen in onszelf vrede, en evenwicht te vinden. In onszelf moeten wij de kracht vinden de bestaande toestanden en feiten te wijzigen door een onontkoombaar voortgaan naar de ondergang, vandaaruit te ontkennen. Beter als een kind uit te gaan van onlogische redeneringen, dan een botsing als onontkoombaar te beschouwen. De mensheid stelt op het ogenblik in toenemende mate, dat er geen andere oplossing is dan een oorlog. Wie zo denkt, dwingt zichzelf om zelfs tégen de werkelijke noodzaken en mogelijkheden in, een oorlog te voeren, omdat hij blind wordt voor de werkelijkheid. Wie steeds de werkelijkheid blijft beseffen en nimmer het kwade als onontkoombaar stelt, zal in staat zijn uit de spanningen van heden de vernieuwing van morgen te maken, zonder dat zondigheid e.d. daarbij ook maar te pas komen.

Vrienden, ik heb getracht u aan te tonen, wat in deze dagen de toestand is, wat in deze dagen belangrijk is. Het is belangrijker te streven naar vrede in uzelf en zo de wereld te helpen, dan u zorgen te maken over de kwestie Berlijn, of de vraag, wat er zal gaan gebeuren, nu Dag Hammarskjöld dood is. Nog één waarschuwing: wie blijft wachten tot hoger geplaatsten alles in orde maken, vergroot door zijn gebrek aan deelname in het lot der mensheid, feitelijk het oorlogsgevaar. Door het toenemende geestelijke streven van de mens zal een alvernietigende oorlog reeds voorkómen worden. Door een steeds toenemende geestelijke bewustwording en werking onder de mensen zal de dreiging van heden de Lichtende vreugde van morgen kunnen worden.

HET HEDENDAAGS GELOOF IN DE GODDELIJKE MACHT

De moderne mens gelooft veelal niet meer werkelijk in God. God is voor hem eerder een onwerkelijke persoonlijkheid geworden, waardoor het hem mogelijk is verantwoordelijkheden af te schuiven en bepaalde spanningen af te reageren. Er zijn in de moderne wereld maar zeer weinige, die God als een werkelijkheid in zich gevoelen. Gelukkig neemt het zoeken naar God en het streven naar een beleven van God als werkelijkheid op het ogenblik weer toe. Ook het overdenken van de mogelijkheden om een innig en voor het Ik reëel contact met God te verwerven, is steeds groeiende. De resultaten, die op dit terrein langs vele wegen bereikt kunnen worden, zouden dan ook in de komende jaren aanmerkelijk hoger kunnen liggen, dan in de afgelopen periode het geval was.

Men zou kunnen stellen, dat de exoterische begrippen, die op het ogenblik omtrent het Goddelijke gangbaar zijn, in feite alleen woorden zijn, die grotendeels hun werkelijke betekenis reeds lang verloren hebben. De verhouding van mens tot God is er langzaamaan een geworden, waarbij de mens zijn toevlucht tot God alleen pleegt te nemen, wanneer hij werkelijk geen andere uitweg meer ziet. Zelfs dan doet hij dit nog niet in ware overgave en overtuiging, maar eerder uit een gevoel van: "Wie weet. Misschien helpt het wel". Een persoonlijke realisatie van de werkelijkheid Gods, zowel in eigen wezen als in Zijn Schepping, komt minder en minder voor. Er is een groot verschil tussen de godsdienstige beleving en de geloofsbelijdenis en een werke-

lijk contact met God. Zelfs de stellingen van het geloof, dat men aanvaardt, hebben hun ware zin en inhoud verloren.

De grootste behoefte van de moderne mens is wel zekerheid en geborgenheid. Het blijkt hem meer en meer, dat hij deze sociaal en economisch niet op voor hem bevredigende wijze zal kunnen bereiken. De mens kan niet vreugdig leven zonder deze zekerheid. Hij kan deze niet vinden in stellingen en theorieën, die voor hem worden opgesteld door anderen. Hij kan alleen vluchten in de mystiek, of in de esoterie. De zuiver rituele godsdiensten kunnen hem daarbij als hulpmiddel dienen, maar zijn niet in staat hem zonder eigen en innerlijk streven, direct contact met God, of zelfs maar een waar geloof - laat staan de fel begeerde zekerheid - te verschaffen. Juist door dit falen van alle leringen en stellingen, is inkeer tot het Ik in deze dagen wel de eerste noodzaak tot Godserkenning. Deze inkeer is bij een betrekkelijk klein percentage van de mensheid begonnen. Naarmate door ontevredenheid in de wereld het persoonlijk conflict met de uiterlijke wereld toeneemt, zal ook het uit levensnoodzaak zich tot het innerlijk Ik keren, toenemen.

De moderne mens zal zijn God meer en meer gaan beleven als iets ongrijpbaars, iets, dat zich in hem eerder kenbaar maakt als een warmte, een gloed, een Licht, dan een direct kenbare persoonlijkheid. Hij zal die God ook niet meer gaan zien als een Rechter en Wetgever. God geeft immers geen directe wetten, die in menselijke woorden uitgedrukt kunnen worden en waaraan men allerhande juridische kunstjes kan verbinden, die men kan ontduiken, afkopen enz. Ook zal de mens meer en meer in strijd komen met de stelling, dat hij éérst na de dood en dan voor eens en altijd geoordeeld zal worden. In zich zal hij erkennen, dat God direct is in Zijn oordeel. Indien God zegt: "Gij zult niet stelen", dan wil dit zeggen, dat men werkelijk geheel niets van een ander tegen diens wil mag nemen, noch door pressie noch door het opleggingen van verplichtingen die niet uit een onderlinge overeenkomst voortvloeien, noch op een andere wijze. Het nemen van een te grote winst bij handel, zal - volgens het innerlijk weten - evenzeer stelen zijn, als het afpersen van gelden, het onrechtmatig heffen van belastingen enz.

Velen interpreteren nu nog de zedenwetten, die zij als Goddelijke wetten beschouwen, volgens de stoffelijke inzichten en wensen, waarbij de maatschappelijke verhoudingen een aardig woordje meespreken. De moderne mens zal meer en meer gaan beseffen, dat een dergelijke wetgeving onmogelijk van de Schepper werkelijk afkomstig kan zijn. In de plaats van alle wetten en gebruiken, die tot op heden golden, zal hij meer en meer aandacht gaan geven aan het innerlijk gevoel van goed en kwaad. Dit vraagt een hoger moreel inzicht, dan het alleen volgen van uiterlijke wetten. Dit is waar, maar de moderne mens zal - krachtens zijn innerlijke behoeften - ontdekken, dat alleen door te leven volgens de innerlijke wet, vrede en geluk blijvend verworven kunnen worden.

Steeds meer zal God m.i. voor de mens ook tot een innerlijke krachtbron worden, waaruit hij tevens een oordeel geveld ziet over eigen leven en verhoudingen, in gevolgen zowel als bereikingen. Het is aan te nemen, dat de moderne mens zich steeds minder aan de stellingen van anderen zal gaan storen. Het kan dus voorkomen, dat, volgens zijn besef, belasting diefstal is. In dat geval zal hij door deze innerlijke kracht a.h.w. verplicht zijn zó te leven, dat hij zich aan het betalen daarvan kan onttrekken, ongeacht de gevolgen, die dit voor hem kan hebben. Uit deze gevolgen kan hij, onder meer door het al dan niet groeien van innerlijke vrede en kracht, constateren, of de stelling, die hij aanvoelde, al dan niet juist is. Wanneer er hierdoor buiten hem om conflicten ontstaan, die hem zijn innerlijke vrede beroven, zal hij immers zijn God zoeken en aan de hand van zijn ervaringen zijn oorspronkelijke stelling aanvullen, verbeteren en veranderen.

Op het ogenblik, dat God voor de mens niet meer een in bepaalde, dogma's en theorema's vastgesteld vreemd en ver Wezen is, maar een direct deel van eigen belevingen is, zal men God veel dichterbij zich weten. Hoe intenser men zich aan die God kan overgeven, hoe sterker deze God ontvangen zal worden. Het gevolg zal waarschijnlijk zijn, dat op den duur een coöperatieve gemeenschap ontstaat, die in haar wezen anarchistisch is, doch door het innerlijk Godsbeleven een voldoende basis vindt voor alle noodzakelijke samenwerking en maatschappelijke vorming. Want door het innerlijk beleven van een God, Die niet meer aan bepalingen, voorstellingen, of beperkingen is gebonden, vindt men voor zich een steeds juister wijze van leven en oriënteert

men zich steeds juister en eenvoudiger in eigen wereld. Dat men vooral in het begin van die ontwikkeling vaak lijnrecht in zal gaan, tegen wat men zegt, meent, of goed acht, is van minder belang. Want men heeft in zich voldoende kracht en bewustzijn om op de juiste wijze - rekening houdende met alle kosmische wetten en daardoor in zekere harmonie met de verdere Schepping - zijn innerlijk beleven tot uiting te brengen.

De houding van een mens, die zijn God op het ogenblik reeds innerlijk zó kent en ontmoet, zal in vele gevallen afwachtend zijn. Het is, alsof deze mens zich voorbereidt op een taak, maar nog niet precies weet, wat hij moet beginnen. In vele gevallen houdt hij zich wat meer op een afstand van de gemeenschap en haar wijze van denken en leven, dan op het eerste gezicht verstandig lijkt. Hij weet echter in zich, dat er een ogenblik zal komen, dat zijn leven zin krijgt. Misschien kan men het beste een vergelijk maken met een contact, dat om wordt gedraaid. Opeens en zonder verdere inleidingen beseft de mens, die innerlijk zijn God beleeft, wat zijn weg, taak en betekenis voor de wereld is. Zelfs wanneer men nog niet weet, hoe dit alles zal gaan, zelfs al droomt men daarover misschien op een geheel verkeerde wijze, wanneer het ogenblik van innerlijke verlichting is aangebroken, zal de mens precies weten, waar hij moet gaan en wat hij moet doen. Voor een buitenstaander zal dit alles wel eens onbegrijpelijk zijn, maar wie enigszins zijn God in zich heeft mogen aanvoelen, weet, dat in elk menselijk wezen alle kosmische wetten en mogelijkheden geheel aanwezig zijn.

Voor de orthodoxe gelovigen is dit alles niet helemaal aanvaardbaar. Maar de mens, die alle eigenschappen, die vanuit het Goddelijke in hem aanwezig zijn, tot uiting brengt, doet in feite wonderen en mirakelen geschieden. Menselijk bewustzijn en menselijke wilskracht - in feite een zeer sterk begeren - kunnen door het gevoel van eenheid met het Goddelijke zó sterk in de wereld worden geuit, dat zij sterker zijn dan alle andere stromingen en werkingen. Dientengevolge kan de mens optreden als heerser, zowel over haast alle krachten in de natuur, als over het merendeel der krachten in de minder bewuste mens. Streven naar een dergelijk innerlijk beleven, zoeken naar een persoonlijk Godsbeleven, is de enige oplossing in deze dagen. De moderne mens heeft slechts de keuze tot een langzaam ondergaan in een steeds meer tot starheid neigend materialisme - om later zijn weg onder grote moeilijkheden voort te zetten - dan wel de innerlijke wereld te verheffen boven alle verschijnselen van zijn stoffelijke wereld en bepalend te achten voor het geheel van zijn daden in de stof en geest. Het lijkt mij dan ook zeker, dat steeds meer mensen tot deze wijze van Godsaanvaarding en Godsbeleving zullen komen.

God is liefde. Liefde betekent niet, dat de mensheid gebed wordt op een satijnen kussen en gevoerd wordt met marsepein, en gespaard voor alle gevolgen van zijn eigen fouten.

God is liefde, maar dit betekent niet, dat er geen lijden, strijden of werken meer noodzakelijk is. Het betekent niet, dat hij mensen, dieren en planten nu een leven geeft, dat alleen vreugde bevat.

Veel is onbegrijpelijk vanuit menselijk standpunt, doch noodzakelijk voor de ontwikkeling van geest en stof. De mens, die in zich zijn God vindt, ontdekt, dat deze inderdaad liefde is, ook al zal lijden en strijden daardoor nog niet opgeheven worden. Door het aanvoelen van de Goddelijke liefde vindt men de ware eenheid en harmonie, in de eerste plaats wel geestelijk.

Het gevolg van dit alles op aarde is een groeiend onderling begrip, een toenemen van samenwerking. Zo wordt God voor ons juist door zijn liefde een werkelijkheid, iets, wat ons steeds weer vreugde en bewustzijn geeft. De Goddelijke rechtvaardigheid - uitgedrukt in de kosmische wetten - ondergaan wij, ondanks onszelf. De Goddelijke liefde kunnen wij zelfs in een toestand van zeer beperkt bewustzijn reeds beamen met geheel ons wezen.

Juist daarom meen ik - zonder dat er sprake is van een wegvallen van alle zorgen en leed - juist de Goddelijke liefde - innerlijk ervaren - voor de moderne mens de dragende factor zal worden van zijn contact met God, zijn Godsbeleven en zijn godsdienst.

Goedenavond.

ESOTERIE

DE INNERLIJKE EN UITERLIJKE WERELD

Goedenavond, vrienden.

Om de juiste definitie van esoterie te vinden lijkt het mij goed de uiterlijke en innerlijke wereld met elkaar te vergelijken. De eerste vraag wordt: Is er tussen deze werelden een werkelijk verschil? Kan men innerlijk anders zijn dan in zijn uiterlijke betekenis voor anderen? Volgens mij is het verschil hoogstens gradueel, want alles, wat je innerlijk bent, komt op een gegeven ogenblik naar buiten. Zelfs indien men tracht zijn innerlijk Ik te onderdrukken, komt er een ogenblik, dat een zó hoge spanning is opgebouwd, dat een uiting niet meer vermeden kan worden. Volgens mij is het onmogelijk een blijvend en werkelijk verschil tussen uiterlijke en innerlijke wereld vast te stellen. Zo er al een scheiding is, stamt deze naar mijn mening uit het menselijke denken. Aangezien het menselijke denken allesbehalve volmaakt is, kunnen wij wel aannemen, dat de voorstellingen, die men heeft omtrent de verschillen van uiterlijke in innerlijke wereld, ook niet volmaakt zijn. Deze vraagstelling is geen oplossing van het werkelijke vraagstuk.

Wij moeten ons dus nu gaan afvragen, wat dan wél het verschil tussen de innerlijke en de uiterlijke wereld is volgens de mens. In de eerste plaats reikt de innerlijke verder dan de uiterlijke wereld, stelt men. Is dit waar? Natuurlijk zal de huidige stoffelijke vorm op een bepaald ogenblik voor u niet meer bestaan. Maar is men in de stoffelijke vorm dan niet zichzelf? Is men stoffelijk iemand anders, dan men innerlijk is? Er is toch geen verschil in persoonlijkheid? De geest, waarover men bij het beschouwen van de innerlijke wereld zoveel spreekt, blijft niet alleen in de mens verborgen, maar leeft door de stof ook naar buiten toe. Van buitenuit zal er evenveel uw geest beïnvloeden als uw lichaam. De consequentie hiervan luidt: Elke voorstelling, die een scheiding tussen stof en geest inhoudt, beiden in gescheiden en afzonderlijke werelden plaatsende, stamt uit het menselijke denken. Hierdoor zal men de stoffelijke mogelijkheden niet voor het geestelijke doel en de geestelijke krachten niet voor een stoffelijk doel durven gebruiken, waardoor de mens in zijn mogelijkheden en beleving wel sterk wordt beperkt. Bovendien zal deze denkwijze de werkelijkheid, waarin men leeft en werkt, vervalsen, omdat men bepaalde geestelijke werkingen in de stof niet - of niet geheel - kan aanvaarden.

Een ander argument voor een verschil berust op de stelling: God is in mij. Daarmee ben ik het geheel eens. Maar als God alleen in u zou leven, blijft het een grote vraag, waar dan de rest vandaan komt? Volgens mij houdt het feit, dat God in u is, terwijl uw wezen en bewustzijn beperkt zijn, tevens in, dat God buiten u moet bestaan. Menige esotericus zal bereid zijn mij zover te volgen, maar werpt dan de volgende stelling op: "Dit kan wel waar zijn, maar wij moeten streven naar de God in ons, want alleen Deze kunnen wij waarlijk bereiken en begrijpen". Voor mij is dit niet voldoende. Want wanneer u iets in de wereld beleeft, verwerkt u daarvan niet het werkelijke beeld, maar slechts een beeld, waarin uw vermogens, begrip en visie een rol spelen. U kunt zelfs niet feitelijk vaststellen, wat er werkelijk buiten u gebeurt, of bestaat. Daarom vindt u een zanger/zangeres mooi, terwijl een hond van ellende zit te huilen door de vele schrille boventonen die hij hoort. Wie alle stralingen binnen de erkende lichtfrequenties zou kunnen waarnemen, zou een geheel andere wereld zien, dan u. Mijn antwoord is dus niet zo dwaas. Want wij beleven alleen de wereld, die wij in ons kunnen bevatten en zullen buiten ons alleen de God erkennen, die wij in onszelf ook kunnen beleven.

Het is wel gemakkelijker te stellen, dat ik mijn God enkel in mij kan bereiken en dus enkel innerlijk moet streven. Ik kan dan vele dingen buiten mij met een schouderophalen afdoen met een: "Het is natuurlijk onplezierig, dat de mensen zoveel lijden, maar ik kan daaraan toch niets doen, want in mijn innerlijke wereld erken ik dit niet..." Esoterie kan tot dergelijke stellingen voeren en is dan een werkelijk gevaar voor de bewustwording, zowel als voor het moreel van de mens. Menige esotericus meent - evenals Zarathustra - eerst de berg te moeten beklimmen en tot een Übermensch te moeten worden. Eerst dan, na lange eenzaamheid en ervaring, zo meent hij, kan ik afdalen tot de wereld om aan de arme onbewusten mijn Licht te brengen. Deze stelling lijkt mij niet geheel reëel. Dat kan alleen als juist worden aanvaard, wanneer ik aanneem, dat er een groot en haast onoverkomelijk verschil bestaat tussen de innerlijke en de

uiterlijke mens. Mijn stelling is: het exoterische en het esoterische kennen een grote overeenkomst. Mits wij dit beseffen, kunnen wij alle esoterische waarden op het ogenblik, dat zij beseft worden, ook exoterisch uitdrukken, terwijl alle van buiten komende waarden onmiddellijk kunnen worden omgezet in, of verwerkt, in een esoterisch erkennen.

Nu kunt u aan de hand van het gestelde nog menen, dat er sprake is van gescheiden werelden, die een grote wisselwerking kennen. Maar denkt een mens anders over zijn linkervoet dan over zijn rechtervoet? De voeten samen vormen de mogelijkheid tot gaan. Men kan deze moeilijk van elkaar scheiden. Zou men een been missen, dan dient men onmiddellijk een vervanging daarvoor te vinden. Lukt dit niet, dan is men hulpeloos. Ook zult u zich er niet mee bezighouden, dat uw linker- en uw rechteroog afzonderlijke organen zijn en elk een enigszins verschillend beeld geven. Tezamen vormen de ogen het zien. De innerlijke en de uiterlijke wereld vormen samen het leven. Zij kunnen niet van elkaar gescheiden beschouwd worden zonder de mens hulpeloos te maken en afhankelijk van anderen. Innerlijke en uiterlijke wereld tezamen vormen het ware zijn. Zodra de esoterie zich op het innerlijk alleen gaat concentreren, zonder daarbij aandacht te schenken aan de andere delen van het wezen, is zij dus onaanvaardbaar. Vaak gebruikt de esotericus fraaie symbolen en beelden. Hij stelt bv.: In mij is een wildernis, een jungle te vinden, die zeer gevaarlijk is. Maar kan ik door deze wildernis heendringen, dan vind ik de tempel, waarin mijn God woont... . Is de wereld buiten u dan zo goed, zo veilig? Het verschil is, naar ik meen, volgens de meeste mensen niet zo groot. Zoals buiten u spanningen en gevaren bestaan, zoals u uiterlijk fouten kunt maken, zo zal het ook in u zijn.

Verder meen ik, dat degene, die een exoterische fout maakt, daarvan wel degelijk ook esoterische invloed ondergaat. De achtergrond en betekenis van de fout zijn eerder in het innerlijk te zoeken, dan in de buitenwereld. Het symbool is klaarblijkelijk ontleend aan het beeld, dat de geestelijk strevende mens zich van de wereld maakt. De innerlijke tempel zal waarschijnlijk ontleend zijn aan het oude gebruik van alle tempels een vrijplaats te maken. Het is de uitdrukking van de innerlijke geborgenheid, die nooit bereikt kan worden zonder een aanpassing van de uiterlijke wereld hieraan. Met de tempel bereikt men een toestand van harmonie. Dit is waar. Maar kan men gelijktijdig uiterlijk disharmonisch en innerlijk harmonisch zijn? Volgens mij is dit niet mogelijk. Harmonie kan m.i. pas dan ontstaan, wanneer alles, wat buiten ons is, beantwoordt aan hetgeen wij innerlijk zoeken, begrijpen en zijn, terwijl de innerlijke eenheid met God enz. alleen zin krijgt, wanneer wij deze kunnen uiten.

Om het symbool weer te vervolgen: De tempel in mij, waarin God woont, vindt buiten mij zijn evenbeeld. In de wereld, die ik beleef, onverschillig of dit een stoffelijke wereld, dan wel een sfeer is, zal ik eveneens achter alle strijd en verwarring het Goddelijke, het reine levenslicht, kunnen erkennen. Wij moeten, stelt de esotericus, in de tempel van ons eigen wezen binnengaan om daar onze God te ontmoeten. Maar de meesten struikelen. Want wat zich als Goddelijke werkelijkheid in en buiten de mens openbaart, beantwoordt niet aan de menselijke voorstelling daarvan. Menigeen treedt de tempel van zijn eigen wezen binnen en vindt daar het Gouden Licht. Maar, gedreven door de voorstellingen, die hij zichzelf gemaakt heeft, vertoeft hij niet om dit Licht te ondergaan, maar stelt: er is hier niets! Het licht is wel mooi, maar waar is nu God? Men zoekt God altijd weer op een troon of altaar. Dat Hij in alle dingen rond ons is, ademt en leeft, negeren wij liever.

De eenvoud is voor de mens moeilijk te aanvaarden. Hij meent, dat het hogere alleen geuit wordt in het onbegrijpelijke, het uitermate ingewikkelde. Maar God is hetzelfde Licht, dezelfde levenskracht, of je Hem nu in of buiten het Ik erkent. Ook hier is er volgens mij geen werkelijk verschil te ontdekken tussen het exoterische en het esoterische van de kosmos. Esoterie is dan ook ten hoogste een uitdrukking, die het innerlijke, of werkelijke van een leer of geloof aan kan geven als tegenstelling tot het uiterlijke, het zichtbare daarvan.

Zover het eigen ontwikkeling betreft, mag gesteld worden, dat men elk innerlijk beeld uiterlijk weer zal vinden. In de symbolen van zijn esoterisch denken en zijn esoterische bewustwording geeft de mens zijn visie weer op het uiterlijke leven. Tussen de beide waarden is het bewustzijn de bindende factor, zoals het menselijke of redelijke denken de scheidende factor is. Dan is de esoterie een wijze van denken, waarbij men op een voor het Ik aanvaardbare wijze zijn ver-

houding tot God en de wereld weergeeft en zo een eenheid van beide werelden tot stand brengt, die aan de hand van het redelijke denken niet bewust bereikt kan worden.

Hieruit volgt, dat ieder, die streeft, de esoterie dient te beschouwen als een middel om zichzelf te toetsen en zo zijn werkelijke plaats in de Schepping steeds juister te definiëren.

Vrienden, goedenavond.